

Gutter og jenter i skolen – finner vi kjønnsforskjeller i PALS-studien?

PALS KONFERANSEN 2019

Oslo Kongressenter, 12. september

Terje Ogden

Nasjonalt Utviklingscenter for barn og unge

www.ogden.no

www.nubu.no

Bakgrunn

NOU Norges offentlige utredninger 2019:3

Nye sjanser – bedre læring

Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp

Karakterer ved avsluttet grunnskole

OPPDATERT

26. september 2017

NESTE OPPDATERING

Foreløpig ikke fastsatt

41,4

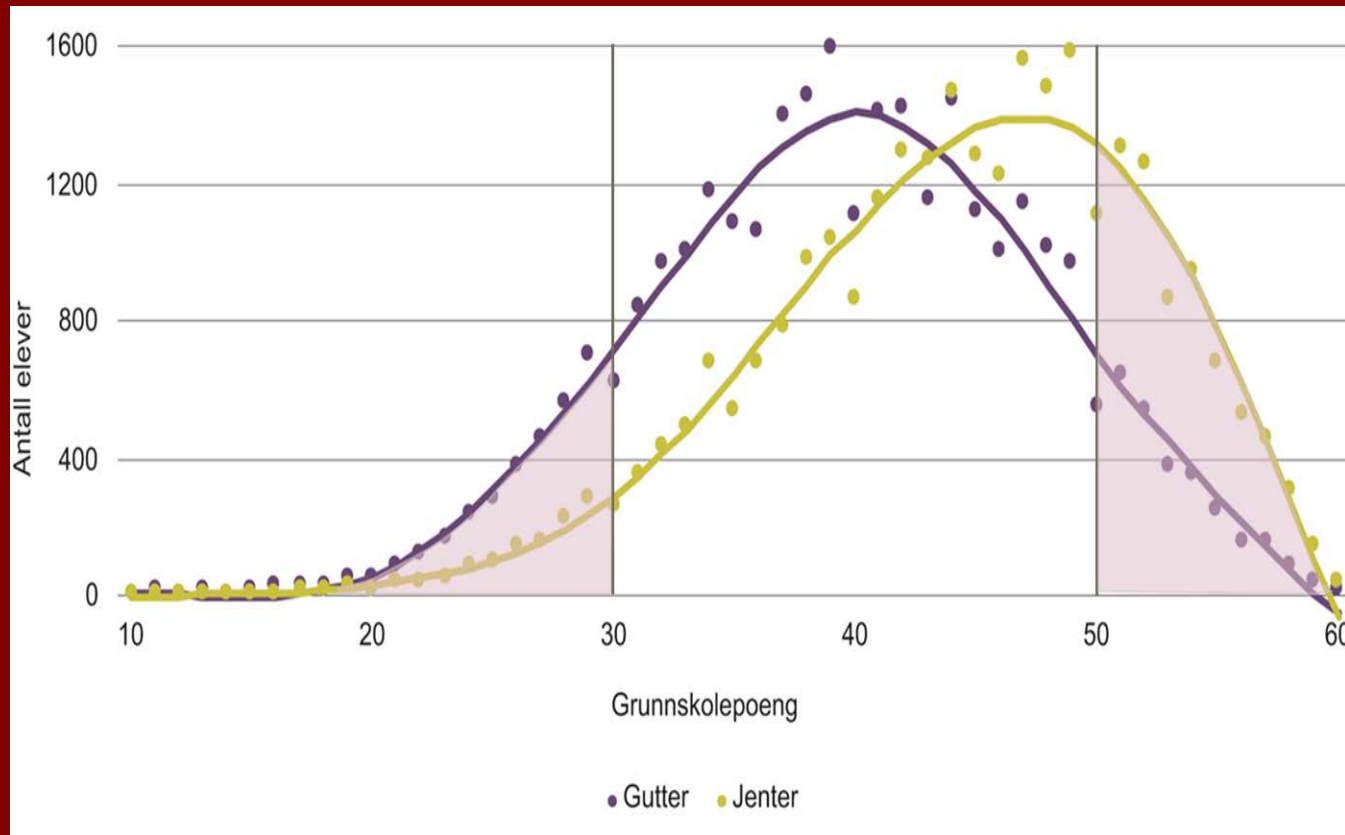
er gjennomsnittlig grunnskolepoeng

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng og standpunktkarakterer i utvalgte fag, etter kjønn og foreldres utdanningsnivå.

	2017			
	Grunnskolepoeng	Engelsk skriftlig	Matematikk	Norsk hovedmål
Alle elever	41,4	3,9	3,6	3,8
Kjønn				
Gutter	39,2	3,7	3,5	3,5
Jenter	43,7	4,2	3,7	4,2
Foreldres utdanningsnivå				
Grunnskole eller ingen fullført utdanning	35,3	3,3	2,7	3,2
Videregående skole-nivå eller påbygging videregående	38,9	3,7	3,2	3,6
Universitets- og høskolenivå, 4 år eller mindre	43,2	4,1	3,8	4,0
Universitets- og høskolenivå, mer enn 4 år	46,4	4,5	4,3	4,4
Uoppgitt	34,7	3,2	2,9	2,9

Kilde: SSB

Forskjellene er lettest å se i øvre og nedre delen av fordelingen

Grunnskolepoeng etter kjønn, 2018. Kilde: Bestilt fra Utdanningsdirektoratet, 2018

Utredningens begrensninger

- Utredningen har skoleprestasjoner, karakterer og utdanningsløp som utfallsvariabler,
- Det kan også være nyttig å ta utgangspunkt i andre viktige utfall og hva som fremmer disse, for eksempel elevenes psykiske helse, sosiale kompetanse og mestringsferdigheter samt viktige fellesskapsverdier som demokrati, likestilling og inkludering,
- Utredningen inneholder få konkrete tiltak som kan iverksettes i undervisning og læringsmiljø av lærere og annet personale.

Lærervurderinger og kjønnsforskjeller

- Få undersøkelser har fulgt den samme elevgruppen over lengre tid for å kunne si noe om kjønnsforskjellene øker, avtar eller er stabile,
- I denne studien deltok 1023 elever som ble fulgt fra 4. til 7.klasse ved 65 grunnskoler i Norge (Sørli & Ogden, 2014).
- Øker, avtar eller stabiliserer kjønnsforskjeller seg i lærervurderinger av utvalgte skolefag, sosiale ferdigheter og utagerende atferd?
- Hvordan påvirker faglige prestasjoner, elevenes sosiale ferdigheter og utagerende atferd hverandre fra 4. til 7. klasse, og er sammenhengen forskjellig for gutter og jenter?

Oppsummering av kjønnsforskjeller målt som standarskårer (Cohens d)

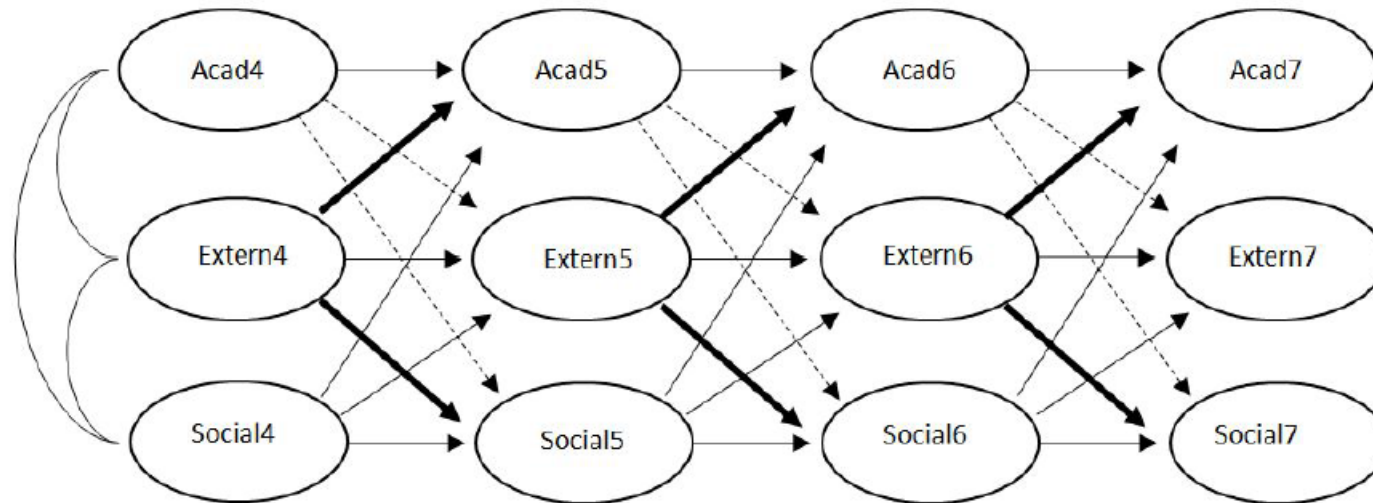
	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl
Skole-prest.	-0.13	-0.12	-0.17	-0.20
Norsk skr.	-0.42	-0.37	-0.42	-0.45
Norsk muntl	-0.21	-0.25	-0.29	-0.30
Matte	0.14	0.10	0.02	0.00
Samf.fag	0.08	0.05	0.05	-0.03
Eksternal.	0.56	0.55	0.49	0.48
Sos.komp	-0.60	-0.51	-0.46	-0.42
Støtte	-0.14	-0.15	-0.20	-0.20

I perioden fra 4. til 7. klasse gjør jentene det gradvis, men bare marginalt skolefaglig bedre enn guttene, i følge lærervurderingene. De får også mer foreldrestøtte.

De store forskjellene i jentenes favør finner vi i sosial kompetanse og problematferd i 4 klasse, men differansen avtar fram til 7. klasse.

Figure 1.

Conceptual representations of the different pathways tested

Note: the externalizing driven pathway (bold lines), the social skill driven pathway (whole lines), and the academic driven pathway (stippled lines). All pathways tested included auto-regressive paths between same construct over time, and correlations between different constructs within time (not shown, except from at T4).

Acad4 = Academic performance at the beginning of 4th grade

Table 11. Standardized paths for boys and girls (full model)

Models	Girls β (p)	Boys β (p)
EXT4 → ACAD5	-	-
EXT4 → SOS5	-.20**	-.35**
EXT5 → ACAD6	-	-
EXT5 → SOS6	-	-.21**
EXT6 → ACAD7	-.10**	-
EXT6 → SOS7	-.11, p=.06	-.18**
SOS4 → ACAD5	-	-
SOS4 → EXT5	-	-
SOS5 → ACAD6	-	-
SOS5 → EXT6	-	-
SOS6 → ACAD7	-	-
SOS6 → EXT7	-.06, p = .054	-
ACAD4 → SOS5	.21**	.20**
ACAD4 → EXT5	-	-
ACAD5 → SOS6	-	.12**
ACAD5 → EXT6	-	-
ACAD6 → SOS7	.13**	.17**
ACAD6 → EXT7	-	-
ACAD5 → ACAD7	.38**	.41**

STRUKTURELL MODELL

Eksternaliserende atferd påvirket sosiale ferdigheter blant gutter, men påvirket også jentenes skolefaglige prestasjoner,

Sosiale ferdigheter predikerte verken skolefaglige prestasjoner eller utagering,

Skolefaglig kompetanse påvirket sosiale ferdigheter hos gutter på alle klassetrinn, men for jentene, bare på to trinn.

Oppsummering

- Skolefaglig var det moderate forskjeller i jentenes favør, men jentene gjorde det særlig bedre i skriftlig norsk,
- Det var betydelige kjønnsforskjeller i sosiale ferdigheter (J>G) og utagerende atferd (J<G), i jentenes favør,
- Lærervurderinger av jentenes oppførsel var ganske stabile fra 4. til 7. klasse, mens guttene fikk mer positive vurderinger over tid,
- Kjønnsforskjeller i sosiale ferdigheter og utagerende problematferd avtok over tid fordi lærerne så forbedringer i gutters oppførsel,
- Resultatene indikerer at kjønnsforskjeller i faglige prestasjoner er til stede allerede i 4. klasse, og de har en svak tendens til å øke i løpet av barneskolen,
- Sosiale ferdigheter viste seg noe overraskende å være dårlige prediktorer for elevenes utagerende atferd og skolefaglige prestasjoner.

Hvordan jenter og gutter tenker, reagerer og handler forskjellig

- **Prestasjoner:** jenter presterer bedre enn gutter i de fleste skolefag,
- **Utviklingstempo:** jentene utvikles tidligere enn gutter (språk, motorikk, IQ),
- **Sårbarhet:** gutter synes å være mer sårbare for negative miljøpåvirkninger,
- **Mestring:** jentene har bedre og mer varierte sosiale mestringsferdigheter,
- **Interesser og preferanser:** gutter og jenter velger ulike aktiviteter,
- **Sosial samhandlingsstil:** gutter er selvhevdende, jenter samarbeider,
- **Aggresjon:** gutter er mer aggressive enn jenter ('rough and tumble').

Hvordan jenter og gutter tenker, reagerer og handler forskjellig

- **Ferdigheter:** jentene utvikler ferdigheter tidligere (språk-, sosiale-)
- **Selvregulering:** jentene regulerer bedre tanker, følelser og atferd og det viser seg allerede før skolestart,
- **Kjønns-stereotypier:** hva det vil si å være gutt og jente, ulike valg,
- **Psykisk helse:** gutter (6-12 år) eksternalisering & ADHD, jentene (12-18 år) angst, depresjon, spiseforstyrrelser. (små forskjeller i antisosial atferd ved 15 år)
- **Aktivitetsnivå:** guttene er mer aktive, ballspill, i bevegelse, utforsker,
- **Oppmerksomhet:** jenter er mer oppmerksomme enn gutter,
- **Motivasjon:** jentene er mer skolemotiverte enn gutter – gutter kan være mer belønningsorienterte og liker å prestere, gjerne for åpen scene.

«Gutters dominante, selvhevdende interaksjonsstil»

- Får mer ros og mer kritikk - flere spørsmål og flere svar (Kelly, 1988).
- Bidrar og avbryter mer i timene, de snakker lengre om gangen når de svarer på spørsmål og avbryter ofte når jenter eller stille gutter svarer (Howe, 1997).
- Får oftere svare når begge kjønn rekker hånden i været, kommenterer uten å bli spurt, både med relevante og irrelevante innspill (Myhill, Jones & Hopper, 2007).
- Får mye oppmerksomhet gjennom i mindre grad følger reglene for å snakke i timene.
- Mer oppmerksomhet og feedback fra lærere og snakker mere med dem, selv om lærere forsøker å fordele oppmerksomheten jevnt (Croll & Moses, 1990).
- Monopolisere lærere gjennom å være selvhevdende, pågående, konkurrerende, og snakkesalige (Stromquist, 2007).

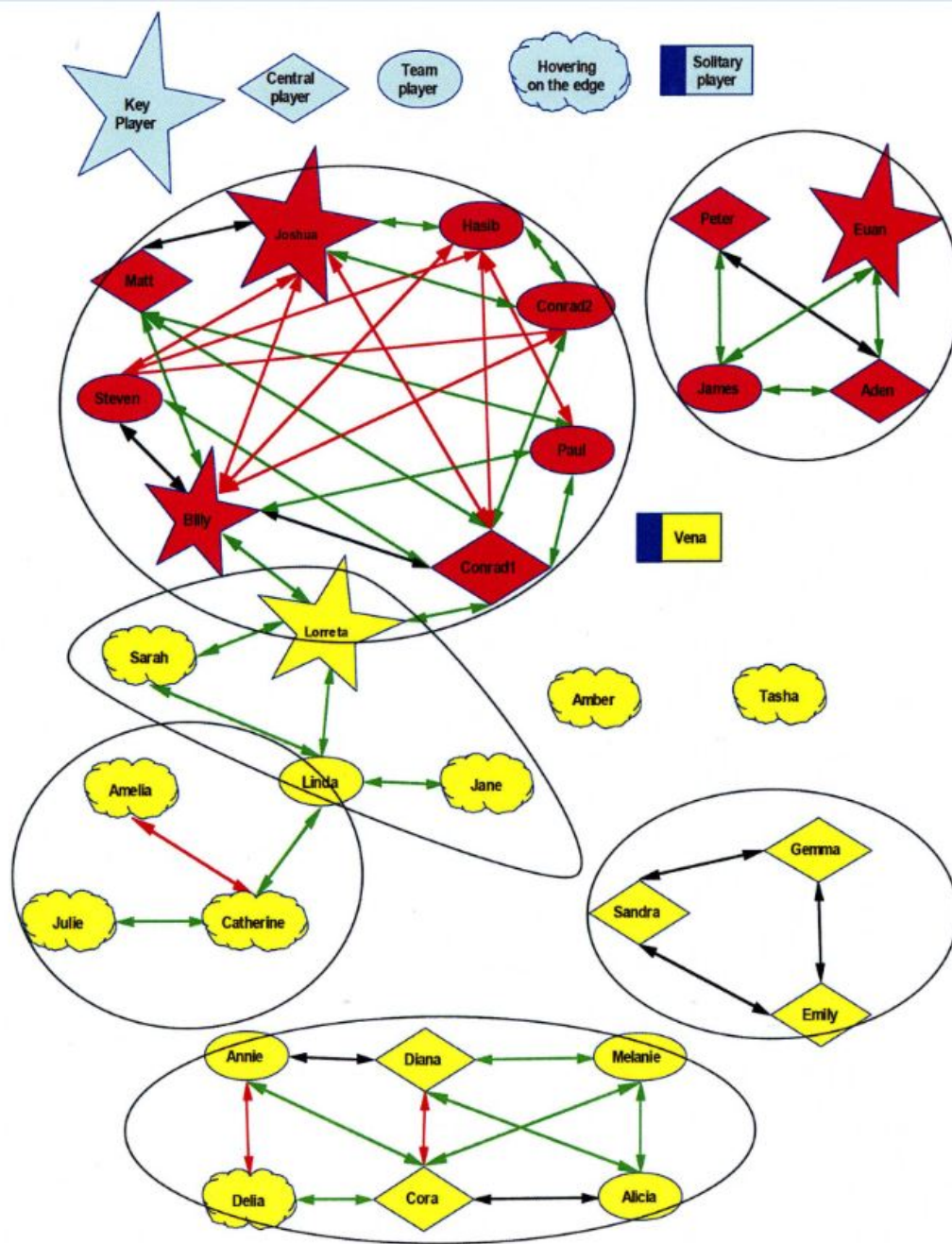

Fig. 1: Map of the social networks in one class resulting from systematic observation data collected as part of the Spencer project.

Gutter i klassen

- KlASSESAMTALER har en tendens til å forsterke kjønnsforskjeller fordi gutten snakker mer enn jentene utenom tur (Streitmatter, 1994).
- Det er ofte en liten gruppe gutter dominerer dialogen med lærer (French & French, 1984).
- Guttene er flinke til å fange oppmerksomheten og kommer ofte med treffende kommentarer, relevante så vel som irrelevante.
- Lærere kan ha vansker med å observere guttenes dominans og de blir lett maktesløse i forsøkene på å dempe disse elevene i klassen.
- Gutter kan også dominere elevstyrt gruppearbeid gjennom å snakke mye og påta seg praktiske oppgaver (forsøk, data analyser).

Jenter i klassen

- Jenter er mindre synlige enn gutter i klassen, særlig hvis de er litt stille av seg og det er først når de bryter dette mønsteret, at de blir lagt merke til av lærere (Stanworth, 1981).
- Det er vanligere at jenter deltar i lærerinitiert samhandling og på måter som er relevant for læring (Younger, 2009).
- Jenter er ofte samarbeidsorienterte, stiller flere faglige spørsmål, rekker oftere opp hånda, deltar oftere i kollektive svar, og avsporer sjelden fra det faglige. (Myhill, Jones & Hopper, 2007).
- Jentene tilpasser seg bedre elevrollen, de følger regler og lever mer opp til lærernes forventninger.

Hvorfor gjør jentene det bedre i skolefag?

- Studiene gir et tydelig bilde av guttene som mer dominerende, bråkete og oppmerksomhetssøkende i timene sammenlignet med jentene.
- Men samtidig som guttene får mer oppmerksomhet, presterer jentene bedre.
- Forskjeller i samhandlingsstil gir seg utslag i at jentene presterer bedre i de fleste skolefagene, - kanskje med unntak av matematikk og mer faktabaserte fag som samfunnsfag.
- Det reiser tvil om forskningen som formidler at faglige prestasjoner er et resultat av undervisningens kvantitet og kvalitet (Arnot et al. ,1998, s. 26).
- Betydningen av lærer-elev samhandling for elevenes prestasjoner, kan derfor være overdrevet.

INKLUDERENDE FELLESSKAP FOR BARN OG UNGE

Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging

Tabell 10 Tabellen viser hvilke vansker elever oftest utviser i skolen fordelt på kjønn (Nordahl, 2017).

Type vanske	Gutt %	Jente %
Hørselshemming	0,4	0,3
Synsvansker	0,9	0,8
ADHD	3,1	1,3
Atferdsproblemer, men ikke ADHD	6,6	2,1
Spesifikke lærevansker	5,7	4,3
Generelle lærevansker	2,8	1,9
Andre vansker	6,2	4,3
Sum	25,6	15,0

«Alternative opplæringsarenaer»

- Dersom det fremgår av enkeltvedtak at bruk av alternativ opplæringsarena er nødvendig for at eleven skal få et forsvarlig utbytte av opplæringen, åpner Opplæringslovens § 5-1 for en slik løsning,
- Målgruppen for tiltakene på ungdoms- og barnetrinnet er elever med generell mistrivsel, fagvansker og ulike typer utagerende atferd og med lav motivasjon for tradisjonelt skolearbeid,
- Antall elever i slike alternativer har økt kraftig over tid, særlig for 8.-10. trinn og et flertall er gutter,
- Eksempler på alternative opplæringstiltak er friluftsliv, kantinedrift, båtprosjekter, bondegårdsdrift m.m.

Thomas Nordahl mfl.

INKLUDERENDE FELLESSKAP FOR BARN OG UNGE

Ekspergruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging

Åra	0-14	0-14	0-14 Hvor mange elever registrert ved skolen er utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena) Gutter	0-14 Hvor mange elever registrert ved skolen er utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena) Jenter	0-14 Hvor mange elever registrert ved skolen er utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena) Sum
2017–18	608	1085	1414	279	1693
2016–17	542	1099	1349	292	1641
2015–16	511	1149	1361	299	1660
2014–15	432	1071	1244	259	1503
2013–14			1086	223	1309
2012–13			1072	254	1326
2011–12			1164	248	1412
2010–11			1272	280	1552
2009–10			1307	295	1602
2008–09			1226	288	1514
2007–08			321	114	435
2006–07			547	284	831

Opplæringslovutvalget utreder nærmere hvorvidt det er behov for å presisere vilkår i opplæringsloven § 8-2 for å motvirke omfattende former for differensiering av elever etter kjønn og faglig nivå.

Tiltak for å forbedre gutters innsats i skolen?

- God struktur og tett oppfølging
 - klasseledelse med faglig innramming og regulering av atferd,
 - mentorordninger, medlæring, kameratstøtte
 - nye yrkesgrupper i skolen (BSV'ere) og assistenter,
- Hjelp og støtte til frammøte, forberedelse og fullføring av oppgaver,
- Medvirkning i planlegging og evaluering av undervisningen,
- Variert undervisning og elevaktiv læring,
- Faglige valgmuligheter og interessebasert fordypning,
- Strategisk bruk av datateknologi i undervisningen.

Tiltak for å forbedre gutters innsats i skolen?

- Forebygge permanent segregerende tiltak,
- Utnytte gutters prestasjonsmotivasjon,
- Kontrakter, avtaler og belønningssystemer,
- Involvering og samarbeid med elevenes foresatte,
- Utfordre anti-skoleholdninger og innsatsvegring,
- Leseaktiviteter – mer tid til (alle former for) lesing også utenom skoletid,
- Sosial ferdighetsopplæring og skoleomfattende positiv atferdsstøtte.